

Remissvar Högskolan Dalarna: SOU 2025:9 På språklig grund

Högskolan Dalarna ställer sig i allt väsentligt positiv till utredningens förslag, men har några synpunkter kring detaljer och implementering. Högskolan vill också uttrycka sin uppskattning av att dessa frågor lyfts och blir genomlysta.

Remissvaret struktureras utifrån betänkandets två delar.

Del 1: Svenska som andraspråk

På övergripande nivå ställer vi oss positiva till förslaget om införande av grundläggande svenska som andraspråk med egen kursplan. Vi ser även positivt på utveckling av kartläggningsmaterial, samt att ämnet inte ska betygsättas.

Införandet av en bortre tidsgräns på två år för att förhindra inlåsningseffekter och för att synliggöra fortsatta utbildningsinsatser, är i grunden bra, men vi vill framhålla behovet av att möjlighet finns till avsteg från denna i särskilda fall.

Vi ser också positivt på att möjligheten för elever på språkintruktionsprogrammet att delta i svenska för invandrare tas bort och vill samtidigt betona vikten av att elever ges tillräcklig information inför val av svenskämne på gymnasienivå.

När det gäller implementeringsstöd och kompetensutvecklingsinsatser vill vi betona vikten av att både lärare och andra berörda yrkeskategorier på lämpligt sätt får tillräckliga kunskaper om andraspråkselevers villkor för lärande. Detta behöver dock vägas mot lärarutbildningens befintliga komplexitet och målmättnad.

För lärare i svenska som andraspråk kräver införandet av grundläggande svenska som andraspråk fortbildning, inte minst vad gäller kunskap om grundläggande skriftspråksutveckling såväl för barn som för ungdomar och vuxna som inte tidigare haft möjlighet att utveckla åldersadekvat läs- och skrivförmåga. Samtidigt menar vi att detta innebär att det behövs en översyn av kompetenskraven för lärare i svenska som andraspråk generellt. Som utredningen framhåller innebär detta krav på utökad kompetens vilket behöver återspeglas i legitimationskrav. Inom ramen för nuvarande krav på 15 eller 30 hp för lärare i svenska som andraspråk inom årskurserna F-6 finns inte utrymme vare sig för den språkvetenskapliga eller didaktiska kunskap som krävs för undervisning inom dessa två ämnen. Vi vill särskilt framhålla att undervisning i det nya ämnet, grundläggande svenska som andraspråk kommer att kräva lärare som har god kompetens såväl språkvetenskapligt som vad gäller andraspråksdidaktik för olika åldrar. Ett problem som bör beaktas i sammanhanget är att det redan råder brist på legitimerade lärare i svenska som andraspråk.

Vi vill samtidigt peka på behovet av en lärarkategori som, liksom nuvarande specialpedagoger, har examen på avancerad nivå inkluderande såväl svenska som andraspråk som ledarskapsutbildning. En sådan lärarkategori ser vi som nödvändig för genomförande av de uppgifter som kartläggning, bedömning och undervisningsplanering på skolenivå innebär, och som krävs för genomförande av en god undervisning för elever i svenska som andraspråk.

Slutligen vill vi framhålla att avgörandet av vilken språklig nivå som ska omfattas av grundläggande svenska som andraspråk och vid vilken nivå som övergång till svenska som andraspråk ska ske behöver göras på god grund och av personal med relevant kompetens. Samtidigt påpekar vi vikten av att skilja på begreppen ”flerspråkiga elever”, ”andraspråkselever” och ”nyanlända elever som behöver lära sig svenska”.

Del 2 Modersmålsundervisning

När det gäller utredningen om modersmålsundervisning ser vi denna som ett gott komplement till den tidigare utredningen SOU 2019:18¹.

Det tydliga, positiva samband mellan deltagande i modersmålsundervisning och skolframgång, liksom avsaknaden av befarad negativ inverkan på integration och svenskkunskaper, som utredningen etablerar är synnerligen värdefull bakgrund för framtida beslut kring modersmålsundervisning.

Vi ser positivt på utredningens förslag vad gäller att renodla syftet för ämnet, att stärka ämnet genom nationell samordning, reglering av timplan, utveckling av fjärrundervisning, framtagande av bedömningsmaterial av förkunskaper samt till utökning av rätten till undervisning i svenskt teckenspråk. Vi ställer oss även positiva till den föreslagna stärkningen av ensamkommande elevers möjlighet till modersmålsundervisning. Vi stöder också utredningens förslag till stärkt rätt till studiehandledning på modersmål.

Samtidigt vill vi påpeka det problematiska i att elevers tidigare språkliga färdigheter benämns genom begreppet *modersmål* i singular, vilket utgår från att det handlar om ett och bara ett språk (se exempelvis s 25, 344). Vi efterlyser en mer problematiserande syn såväl på elevers tidigare språk som på deras tillhörighet till en viss geografisk enhet vilken betraktas som hemland som de förväntas koppla sin identitet till. Exempelvis på s 26, 235-236 samt 240 sammankopplas språk med en underförstådd identitet. ”Modersmål” bär också ett underförstått antagande om att barn främst tillägnar sig sitt/sina förstaspråk från sin moder, inte fadern eller någon annan. Frågor om språk, ursprung, kultur och identitet kräver mer problematiserande förhållningssätt. Se bl.a. Skolverket (2009).²

Slutligen vill vi i samband med utredningens vällovliga förslag om bättre förutsättningar för forskning om modersmålsundervisning påminna om det förslag

¹ SOU 2019:18. *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål*. Stockholm: Elanders.

² *Greppa flerspråkigheten – en resurs i lärande och undervisning*. Forskning för skolan. Skolverket, 2009.

på kunskapsbildning kring modersmålsämnet i form av en forskarskola som framfördes i den tidigare utredningen SOU 2019:18.

Remissen har handlagts av Sverker Johansson, senior rådgivare, och Boglárka Straszer, prefekt Institutionen för Språk, Litteratur och Lärande.

Högskolan Dalarna

Jörgen Elbe
Rektor

Signerats av: Sverker Johansson (HDA), 2025-05-19